

KESKI-SUOMEN MAAKUNTAOHJELMA 2011-2014

YMPÄRISTÖSELOSTUS

LUONNOS 6.4.2010

SISÄLLYSLUETTELO

1. Johdanto

2. Maakuntaohjelman sisältö ja liittyminen muihin suunnitelmiin

3. Ympäristön nykytila, ominaispiirteet ja ongelmat Keski-Suomessa

3.1 Maankamara ja pohjavedet

3.2. Vesistöt

3.3 Luonnon monimuotoisuus

3.4 Ilman laatu ja melu

3.5 Jäte- ja vesihuolto

3.6 Kulttuuriympäristöt

3.7 Sosiaaliset tekijät ja tasa-arvo

3.8 Ympäristöongelmat ja -haasteet

4. Arviointiprosessi

5. Merkittävimmät vaikutukset ja haitallisten vaikutusten ehkäisy

Sosiaaliset vaikutukset

Ekologiset ja ympäristönsuojelulliset vaikutukset

Yhdyskuntarakenteelliset ja kulttuuriset vaikutukset

Taloudelliset vaikutukset

6. Seuranta

7. Yhteenvedo

Liitteet

1. Johdanto

Alueiden kehittämislain (1651/2009) 6 §:ssä tarkoitettu maakuntaohjelma on viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetun lain (SOVA-laki 200/2005) mukainen määrämuotoista ympäristövaikutusten arviointia (ympäristöarviointia) edellyttävä ohjelma. Ympäristöarvioinnilla tarkoitetaan ohjelman ympäristövaikutusten arviointia ja siihen sisältyvää ympäristöselostuksen laatimista, kuulemisen järjestämistä, ympäristöselostuksen ja kuulemisen tulosten huomioon ottamista päätöksenteossa sekä siitä tiedottamista.

SOVA-lain mukaan vastuu ympäristöarvioinnin tekemisestä osana laadittavaa ohjelmaa on ohjelman laadinnasta vastaavalla viranomaisella, eli maakuntaohjelman osalta Keski-Suomen liitolla. Tässä ympäristöselostuksessa kuvataan Keski-Suomen maakuntaohjelman 2011-2014 ympäristövaikutusten arviointiprosessi ja lähtökohdat sekä merkittävimmät arvioidut vaikutukset. Lakisääteisten ympäristövaikutusten lisäksi pyrittiin arvioimaan myös ohjelman taloudellisia ja tasa-arvovaikutuksia.

2. Maakuntaohjelman pääasiallinen sisältö ja liittyminen muihin suunnitelmiin

Maakuntaohjelma sisältää maakunnan kehittämisen tavoitteet, maakunnan kehittämisen kannalta keskeisimmät hankkeet ja muut olennaiset toimenpiteet sekä suunnitelman ohjelman rahoittamiseksi. Keski-Suomen maakuntaohjelmassa 2011 - 2014 kehittämistoimet sisältyvät neljään kehittämisalueeseen:

Menestyvä yritystoiminta
Osaamisella menestykseen
Hyvinvoiva kansalainen
Vetovoimainen toimintaympäristö

Maakunnan tavoiteltu tila ja yleiset kehittämistoimet esitetään maakuntasuunnitelmassa. Maakuntaohjelma on maakuntasuunnitelman neljän vuoden toteuttamisohjelma, jossa maakuntasuunnitelman kehittämistyön linjaukset yksilöidään ja sovitetaan yhteen muiden kehittämistoimien kanssa. Maakuntaohjelman toteuttaminen luo edellytykset maakunnan asukkaiden hyvinvoinnille, turvaa elinkeinoelämän kilpailukykyä ja osaajien saatavuutta työelämässä sekä mahdollistaa maakunnan tasapainoisen kehittämisen.

Maakuntakaavoituksella esitetään alue- ja yhdyskuntarakenteen tavoiteltu kehityssuunta lähi-vuosikymmeniksi. Maakuntaohjelmalla voidaan tukea ja varmistaa tavoitellun yhdyskuntarakenteen kehittymistä mm. elinkeinopolitiikan ja koulutuspolitiikan keinoin. Maakuntaohjelman tavoitteita konkretisoidaan vuosittain toteuttamissuunnitelmalla, joka toimii maakunnan lyhyen aikavälin kehittämisasiakirjana sekä alueen esityksenä ministeriöille valtion talousarvion laatimisessa. Maakuntaohjelma liittyy läheisesti myös Euroopan unionin alue- ja rakennepolitiikan toteuttamiseen sekä kansallisiin erityisohjelmiin (osaamiskeskusohjelma, alueellinen koheesio- ja kilpailukykyohjelma), joihin on viitattu ohjelma-asiakirjassa.

Lisäksi maakuntaohjelman tulee mahdollisuuksien mukaan edistää yleisesti hyväksytyjä kansainvälisiä, kansallisia ja maakunnallisia ympäristötavoitteita. Tavoitteet ovat osa ympäristövaikutusten arvioinnin taustatietoa ja ne on pyritty ottamaan huomioon maakuntaohjelmassa ja sen toteuttamisen vaikutusten merkittävyyttä arvioitaessa. Keskeisimpiä ympäristötavoitteita sisältäviä kansainvälisiä ja kansallisia strategioita ja ohjelmia ovat **Rion sopimus** (biologisen monimuotoisuuden suoje-

lu), **YK:n ilmastopimus + Kioton pöytäkirja** (ilmastotavoitteet, päästövähennystavoite), **kansallinen energia- ja ilmastostrategia** (energian kulutuksen vähentäminen, uusiutuvien energialähteiden osuuden voimakas kasvu, energiankäytön tehostaminen, päästöjen vähentäminen), **hallitusohjelma** (mm. ilmastomuutoksen hillintä, ihmisen ja luonnon tasapaino, monimuotoisuuden vähenemisen pysäyttäminen, jäte- ja vesihuolto), **valtakunnalliset alueidenkäyttötavoitteet** (toimiva aluerakenne, eheytyvä yhdyskuntarakenne, kulttuuri- ja luonnonperintö, virkistyskäyttö, luonnonvarat, toimivat yhteysverkot ja energiahuolto), **valtakunnallinen jätesuunnitelma** (luonnonvarojen järkevän käytön edistäminen, jätehuollon kehittäminen, jätteistä aiheutuvien vaarojen sekä ympäristö- ja terveyshaittojen ehkäiseminen) ja **vesienhoitosuunnitelmat** (vesienhoidon yleislinjaukset, vesienhoitotyön tavoitteet).

Maakunnallisia ympäristötavoitteita sisältyy **Keski-Suomen kulttuuriympäristöjen hoito-ohjelmaan 2005-2015, Keski-Suomen alueelliseen jätesuunnitelmaan, Keski-Suomen pinta- ja pohjavesien toimenpideohjelmiin 2010-2015** sekä maakuntaohjelman valmisteluvaiheessa julkaisttuun **Keski-Suomen ympäristöohjelmaan 2015**.

Kulttuuriympäristöt ovat ihmisen muovaamia ympäristöjä, joiden ominaispiirteet ilmentävät kulttuurin ajallisia kerrostumia sekä ihmisen ja luonnon vuorovaikutusta. Siihen kuuluvat kulttuurimaisema, rakennettu kulttuuriympäristö, muinaisjäännökset ja perinnebiotoopit. Keski-Suomen kulttuuriympäristöohjelma on tavoiteohjelma, jossa linjataan kulttuuriympäristön hoidon toimia tulevaisuudessa tutkittujen ja tunnistettujen kulttuuriympäristöarvojen säilyttämiseksi.

Jätteiden loppusijoituksen/kaatopaikkakäsittelyn vähentämiseksi ja jätteiden energiahyödyntämisen edistämiseksi keskeisimpiä alueellisen jätesuunnitelman toimenpide-esityksiä ovat biohajoavista jätteistä laitosmaisesti tuotetun biokaasun tuotannon, talteenoton ja hyödyntämisen lisääminen sekä sellaisten jätteiden ohjaaminen polttoon, joita ei voida kohtuullisin kustannuksin ja ekotehokkaasti tai mahdollisten terveys- ja ympäristöhaittojen takia kierrättää tai ehkäistä.

Pinta- ja pohjavesien toimenpideohjelmassa on esitetty keskeiset toimenpiteet vesien hyvän tilan saavuttamiseksi. Ympäristöohjelmassa keskeisimmiksi asioiksi nousevat ilmastomuutoksen hillintä ja siihen sopeutuminen, pinta- ja pohjavesiensuojelu sekä luonnon monimuotoisuuden turvaaminen.

Kulttuuriympäristöjen hoito-ohjelman, jätesuunnitelman ja ympäristöohjelman sekä maakuntaohjelman tavoitteet ovat samansuuntaisia.

3. Ympäristön nykytila, ominaispiirteet ja ongelmat Keski-Suomessa

3.1 Maankamara ja pohjavedet

Keski-Suomen maakunnassa on kalliomaata noin 1 880 km² (12 % maapinta-alasta). Maakunnan kivilajit ovat pääosin happamia ja vähäravinteisia. Maaperä on suurelta osin pohjamoreenia. Keski-Suomen luonnon näkyvänä osana ovat harjut ja maakunnan poikki koillisesta lounaaseen kulkeva Sisä-Suomen reunamuodostuma. Maakunnan soravarat on arvioitu noin 1,85 miljardiksi kuutiometriksi. Soravarojen hyödyntämisen takia harjumaisema on tuhoutunut varsinkin suurempien asutuskeskusten ympäristöstä varsin laajoilta alueilta.. Maakunnan itäosa kuuluu osana Suomen koimeimpaan drumliinikenttään.

Pohjavesivarat sijoittuvat pääasiassa alueella oleviin sora- ja hiekkamuodostumiin eli harjuihin. Keski-Suomessa on yhteensä 338 luokiteltua pohjavesialuetta, joiden kokonaispinta-ala on 560 km². I ja II luokan pohjavesialueita on 243 kpl. Näiden pohjavesialueiden tilaa on arvioitu veden kemiallisen laadun sekä veden määrän perusteella. Pohjaveden kemiallinen tila on hyvä 226 ja huono 17 pohjavesialueella. Pohjaveden määrällinen tila on hyvä kaikilla pohjavesialueilla.

Maaperän ja pohjaveden saastumisen suurimpia riskitekijöitä ovat mahdolliset pilaantuneet maa-alueet ja vanhat kaatopaikat. Pohjavesialueilla riskitekijöitä ovat lisäksi laajamittainen soranotto, maatalous, kemikaalivarastot, teiden rakentaminen ja käyttö sekä asutuksen ja muiden ihmistoimintojen sijoittuminen alueelle. Keski-Suomessa on lähes 500 saastuneeksi todettua tai epäiltyä maa-alueita, joista välitöntä kunnostusta vaativia on noin 50.

3.2. Vesistöt

Maakunnan pinta-alasta on vettä noin 16 %. Pääosa vesistöistä kuuluu Kymijoen vesistöön. Vain maakunnan länsiosassa sijaitsevat Pihlajaveden ja Keuruun reitit kuuluvat Kokemäenjoen vesistöön. Reittivesistöjen luonteeseen kuuluvat järvialtaiden väliset virrat ja joet koskineen. Koskia on perattu runsaasti uiton käyttöön ja parikymmentä koskea on valjastettu voimatalouden tarpeisiin. Keski-Suomessa on tehty yli 20 vuotta virtavesien kunnostustyötä. Rantaviivaa on yhteensä noin 14 400 km.

Keski-Suomen pintavedet ovat varsin hyvälaatuisia ja suurin osa joista ja järvistä kuuluu ekologisen luokittelun mukaan erinomaiseen tai hyvään luokkaan. Suurin osa tyydyttävässä tai sitä huonommassa tilassa olevista vesistä sijaitsee maakunnan luoteisosassa, Saarijärven reitillä. Vesien tilaa heikentää erityisesti hajakuormituksen aiheuttama rehevöityminen ja paikallisesti myös erilainen pistekuormitus. Vesien ekologista tilaa heikentävät myös vesistöjen rakentamisesta ja säännöstelystä aiheutuneet muutokset. Ihmistoiminnan takia maakunnan luonnontilaisten pienvesien, lampien, purojen ja lähteiden määrä on vähentynyt hälyttävästi.

3.3 Luonnon monimuotoisuus

Keskisuomalaisen luonnon monimuotoisuus perustuu laaja-alaisten metsien sekä niitä kirjovien soiden ja vesistöjen eliöyhteisöjen rakenteeseen. Maakunnassa on metsämaata lähes 1,4 miljoonaa hehtaaria ja metsät ovat pääosin hyvin hoidettuja ja terveitä. Maakunnan metsissä on puuta arviolta 165 miljoonaa kuutiometriä ja suurin kestävä hakkuumäärä on 5.9 milj. m³/v. Metsien korjuukelpoisesta energiapuusta käytetään yli puolet. Ekologisen kestävyuden kannalta talousmetsien suurimpia puutteita ovat lahoppuun ja palaneen puun vähäisyys sekä vanhojen lahoppuustoisten metsien vähäisyys. Suojeluun osoitetun metsämaan osuus metsämaan kokonaispinta-alasta on alle 2 %.

Keski-Suomen maakunnan alueella, varsinkin Suomenselän alueella, on runsaasti soita. Maakunnan luonnontilaisten ja ojitettujen soiden kokonaispinta-ala on 350 000 ha. Suoalasta on ojitettu 84 %. Jäljellä olevan luonnontilaisen suoluonnon uhkia ovat olemassa olevan ojituksen kuivattava vaikutus ja turvetuotanto. Turvetuotanto on keskittynyt Keski-Suomessa Saarijärven reitille ja kaakkoiseen Keski-Suomeen, mutta paineita tuotannon laajentamiseen on myös maakunnan länsiosissa. Suurimpana puutteena keskisuomalaisen suoluonnon suojelussa on erilaisten korpi- ja lettotyypin vähäinen osuus suojellusta pinta-alasta.

Keskisuomalaisen lajiston erityispiirteinä on pohjoisten ja eteläisten lajien ja lajiryhmien vaihtuminen maakunnan alueella. Maakunnan erityisvastuulla on huolehtia metsien, soiden, reittivesistöjen ja kallioiden luonnon monimuotoisuudesta. Metsäluonnon monimuotoisuudelle on ollut erityi-

sen haitallista yhtenäisten metsäalueiden pirstoutuminen, vanhojen luonnonmetsien väheneminen ja lehtipuuvaltaisten metsien niukkuus. Arvokkaimmat luontokohteet sisältyvät valtakunnallisiin suojeluohjelmiin ja Natura 2000 verkostoon. Maakunnallisesti tärkeitä aluekokonaisuuksia ovat Suomenselän ja Päijänteen ekologiset suuralueet sekä kahdeksan nimettyä ekologista vyöhykettä.

Uhanalaisen kasvi- ja hyönteislajiston kannalta erityisen merkittäviä ovat perinneympäristöt ja ns. pienvedet. Perinneympäristöjen (niityt, kedot, hakamaat ym.) ja niillä elävien lajien säilyminen edellyttää kohteiden hoitamista perinteisen maatalouden menetelmillä, mikä on laajassa mittakaavassa mahdotonta toteuttaa.

3.4 Ilman laatu ja melu

Ilman epäpuhtauspäästöt tulevat valtaosin liikenteestä, teollisuus- ja energiantuotantolaitoksista sekä maataloudesta. Rikkidioksidipäästöt ovat peräisin pääosin teollisuudesta, kun taas merkittävin osuus typen oksidien kokonaispäästöistä aiheutuu liikenteestä. Hiukkaspäästöjä muodostuu pääasiassa energiatuotannosta ja tieliikenteestä. Maatalouden ilman epäpuhtauspäästöistä paikallisesti merkittävin on ammoniakki.

Hyvällä maankäytön suunnittelulla pystytään vähentämään ilmansaasteista ihmisille aiheutuvia terveys- ja viihtyvyyshaittoja. EU:n direktiiveihin pohjautuvat valtioneuvoston päätöksen mukaiset ilman laadun raja-arvot eivät ole maakunnassa ylittyneet. Sen sijaan valtioneuvoston päätöksen mukaiset ohjearvot ovat ylittyneet suurimmissa taajamissa.

Ihmiselle fyysistä ja psyykkistä stressiä aiheuttavan melun pahin lähde on liikenne. Jyväskylän seudulle on tehty meluntorjuntaohjelma, jossa pahimmille melualueille on esitetty meluntorjuntatoimia.

3.5 Jäte- ja vesihuolto

Yhdyskuntajätehuollon keskittyminen ja kuntien välinen jätehuoltoyhteistyö on lisääntynyt merkittävästi. Keskisuomalaisia seudullisia jäteyhtiöitä on kolme: Jämsän Seudun Jätehuolto Oy, Mustankorkea Oy ja Sammakkokangas Oy. Yhdyskuntajätteen hyötykäyttöasteen kasvu on vähentänyt kaatopaikoille loppusijoitettavan jätteen määrää. Maakunnan yhdyskuntajätteen hyötykäyttöaste on nykyisin noin 54 %. Asetettua hyötykäyttötavoitetta (70%) ei ole kuitenkaan saavutettu, koska jätteenpolto ja muu laitosmainen hyödyntäminen ei ole edistynyt toivotulla tavalla.

Teollisuuden kokonaisjättemäärä on ollut viime vuosina noin 1,1 miljoonaa tonnia. Teollisuusjätteiden hyötykäyttöaste on ollut korkea (yli 90 %) jo useamman vuoden ajan. Teollisuuden jätteistä 65 % on hyödynnetty energiana (2007). Teollisuuden omille kaatopaikoille mennyt jättemäärä on vähentynyt.

Keski-Suomessa on 148 vesihuoltolaitosta, joilla on käytössä yhteensä 93 vedenottamoita. Keskitetyn vedenhankinnan piirissä on 85 % maakunnan asukkaista. Osa Jyväskylän talousvedestä on pintavettä, muuten jaettava vesi on joko pohja- tai tekopohjavettä. Viemärlaitoksia on Keski-Suomessa 53. Jätevedenpuhdistamoja on 27 ja lisäksi kymmenkunta pienempää yhdyskuntien jätevedenkäsittelyä hoitavaa puhdistamoita. Viemärlaitosten piirissä on 78 % keskisuomalaisista, mutta haja-asutusalueiden asukkaista vain noin 10 %.

3.6 Kulttuuriympäristöt

Aineelliseen kulttuuriympäristöön kuuluvat maisemalliset aluekokonaisuudet ja perinnemaisemat, rakennettu ympäristö sekä muinaisjäännökset. Keski-Suomen kulttuurimaisemat ovat ihmisen toiminnan ja luonnon vuosisataisessa vuorovaikutuksessa syntyneitä maisema-aluekokonaisuuksia. Maaseudun kulttuurimaisema-arvo perustuu avoimeen viljelymaisemaan, talonpoikaiseen rakennusperinteeseen ja monimuotoiseen kulttuurivaikutteiseen luontoon. Merkittävimmät maisema-alueiden uhkatekijät Keski-Suomessa ovat taajamarakenteen laajeneminen arvokkaille pelto- ja metsäalueille sekä maa- ja metsätalouden tuotantorakenteelliset muutokset ja maaseudun autioituminen.

Keski-Suomen maakunnan alueella on kahdeksan valtakunnallisesti ja 49 maakunnallisesti arvokasta kulttuurimaisema-aluetta. Lisäksi maakunnassa on 38 valtakunnallisesti tai maakunnallisesti arvokkaaksi luokiteltua perinnemaisemakohdetta. Valtakunnallisesti merkittäviä rakennettuja kulttuuriympäristöjä on 64 kpl ja maakunnallisesti arvokkaiksi kokonaisuuksiksi on luokiteltu noin 450 rakennettua ympäristöä. Kirkonkylät ovat miljöötyyppi, joka on ehkä ankarimmin kokenut sotien jälkeisen rakennemuutoksen. Rakennushistorian keskisuomalainen helmi on UNESCO:n maailmanperintölistalla oleva Petäjaveden vanha kirkko ympäristöineen. Toinen maailmanperintökohde on Struven-ketjuun kuuluva kolmiomittaustorni Korpilahdella. Keskisuomalaiseen kulttuuriympäristöön kuuluvat myös monet arkkitehtonisesti korkealuokkaiset modernit rakennukset ja asuinalueet. Keski-Suomessa uusitaan selvityksiä ja arvotetaan kohteita painottuen sotien jälkeiseen rakentamiseen.

Merkittävimmät maisema-alueiden uhkatekijät Keski-Suomessa ovat taajamarakenteen laajentuminen arvokkaille pelto- ja metsäalueille sekä maa- ja metsätalouden tuotantorakenteelliset muutokset sekä maaseudun autioituminen. Nämä vaikuttavat siihen, että erityisesti paikkaan ja identiteettiin sidottu kulttuuriympäristö unohtuu tai muuttuu sellaiseksi, että sen maakunnalliset ominaispiirteet häviävät. Maakuntakaavalla ohjataan säilyttämään arvokkaiden kulttuuriympäristöjen historialliset ominaispiirteet ja maakuntaohjelmassa tämä tulee tunnistaa hankkeita tuettaessa.

3.7 Sosiaaliset tekijät ja tasa-arvo

Talouden taantuman kaikki vaikutukset eivät vielä näy maakuntaohjelmaan sisältyvissä tilastotaulukoissa. Työpaikkojen määrä on kasvanut Keski-Suomessa ja uusia työpaikkoja on syntynyt varsinkin yrityspalveluihin. Työttömyys on kuitenkin Keski-Suomen vaikeimpia ongelmia. Maa- ja metsätalous on työpaikkamäärissä selkein nettohäviöjä.

Keski-Suomi kuuluu väestönkasvun maakuntiin, mutta seudullisesti väestönkehitys on eriytynyt jo vuosia. Väestönlisäys on kohdistunut Jyvässeudulle, jonka vahva koulutus-, elinkeino- ja palvelukeskittymä vetää puoleensa ennen kaikkia nuoria. Pienissä maaseutukunnissa väestön ikääntyminen sekä taloudellisen ja väestöllisen huoltosuhteen jatkuva heikkeneminen vaikeuttavat merkittävästi kuntien taloustilannetta. Kehittämistarpeena on tunnistettu mm. lasten ja nuorten syrjäytymistä aiheuttavat päihde-, työttömyys- ja mielenterveysongelmat. Väestön ikääntyminen lisää hoivapalvelujen tarvetta. Alueellinen eriytyminen muodostaa uhan väestön hyvinvoinnin tasa-arvoiselle jakautumiselle.

3.8 Ympäristöongelmat ja -haasteet

Keski-Suomen suurimpia ympäristöongelmia ja –haasteita ovat ilmastonmuutos, luonnon monimuotoisuuden köyhtyminen, vesistöjen rehevöityminen ja kulttuuriympäristön arvokkaimpien osien säilyttäminen.

Ilmastonmuutosta kiihdyttäviä kasvihuonekaasupäästöjä syntyi 2000-luvun alun Keski-Suomessa eniten liikenteessä (27,2%), yhdyskuntien toiminnoissa (26,5%) ja teollisuudessa (26,4 %). Maatalouden osuudeksi arvioitiin noin 15,4 %. Merkittävimpiä yksittäisiä ilmastomuutosta edistäviä toimintoja olivat yhdyskuntien ja teollisuuden energiantuotanto ja henkilöautoliikenne.

Globaalin ilmastonmuutoksen hillintä vaatii nopeita merkittäviä arvo- ja rakennemuutoksia kaikilla yhteiskunnan aloilla. Muutosta voidaan hidastaa muun muassa kehittämällä maakunnan alue- ja yhdyskuntarakennetta sekä energiantuotantoa ja -kulutusta nykyistä ilmastovastuullisemmaksi. Myös monet joukkoliikenteen kehittämiseen ja nykyistä päästöttömämpään liikkumiseen tähtäävät toimet ovat avainasemassa. Hillinnän lisäksi muuttuva ilmasto tuo yhdyskunnille varautumisen haasteen, kun tärkeät toiminnot tulee suojata sään ääri-ilmiöiden ja pitkäaikaisten muutosten haavoittavilta vaikutuksilta.

Nykyinen luonnonsuojeluverkosto ei ole riittävän laaja kaikkien luontotyyppien ja eliölajien suotuisan suojelutason saavuttamiseksi. Verkosto ei turvaa kaikkien uhanalaisten ja taantuneiden metsälajien säilymistä. Suojelualueisiin sisältyy vain pienialaisia näytteitä maakunnan kallioluonnosta ja ravinteisimmistä suotyypeistä. Perinneympäristöjä uhkaa umpeenkasvu. Tilannetta voidaan parantaa vapaaehtoisen suojelun lisäksi maankäytön ohjauksella sekä kulttuuri- ja luonnonympäristöjen hoito- ja ennallistamistoimilla.

Vesiensuojelun kannalta on erityisen tärkeää hajakuormituksen vähentäminen. Myös pistekuormitusta tulee vähentää erityisesti niillä alueilla, joissa vesien tila on alle hyvän tai hyvä ja erinomainen tila on vaarassa heikentyä. Vesien ekologisen tilan parantamiseksi tarvitaan vesiensuojelutoimenpiteitä kaikilla sektoreilla. Kuormituksen vähentämistoimien lisäksi tarvitaan vesistöjen hoito- ja kunnostustöitä.

Lähteet:

Keski-Suomen alueellinen jätesuunnitelma vuoteen 2016

Keski-Suomen kulttuuriympäristöjen hoito-ohjelma 2005-2015

Keski-Suomen maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden ja perinnemaisemien päivitys- ja täydennysinventointi 2004-2005

Keski-Suomen metsäohjelma 2006-2010

Keski-Suomen pinta- ja pohjavesien toimenpideohjelmat 2010-2015

Keski-Suomen vesihuollon strateginen kehittämissuunnitelma vuosille 2009-2020

Keski-Suomi 2005 – katsaus maakunnan fyysiseen rakenteeseen ja aluekehitykseen

Sanoista tekoihin – Keski-Suomen ympäristöohjelma 2015

4. Arviointiprosessi

Keski-Suomen maakuntasuunnitelman 2030 ja maakuntaohjelman 2011-2014 valmistelu tehtiin osittain samanaikaisesti ja asiakirjojen valmistelun tueksi perustettiin Keski-Suomen liiton **toimiston valmisteluryhmä**, joka seurasi ympäristöarviointityön etenemistä ja otti kantaa arvioinnin kautta esiin nousseisiin asiakysymyksiin. Ympäristöarviointi yhdistettiin tiiviisti Keski-Suomen maakuntaohjelman laadintaprosessiin liitteen 1 mukaisesti.

Maakuntasuunnitelman ja maakuntaohjelman yhteinen **osallistumis- ja arviointisuunnitelma (OAS)** hyväksyttiin maakuntahallituksessa 29.5.2009 (99 §). OAS toimitettiin kaikkiin Keski-Suomen kuntiin ja se oli nähtävillä liiton ilmoitustaululla sekä liiton kotisivuilla (www.keskisuomi.fi). Maakuntaohjelman osalta OAS:a päivitettiin 4.1.2010 ja ohjelmatyön käynnistämistä ilmoitettiin sanomalehti Keski-suomalaisessa 2.2.2010. Keski-Suomen ELY-keskuksen kanssa pidettiin 9.2.2010 SOVA-asetuksen 5 §:n mukainen **kuulemisneuvottelu**, jossa esiteltiin OAS:n pohjalta arvioinnin aikataulu, käytännön organisointi ja ympäristöselostuksen alustava sisältö rakenne. Neuvottelusta on liiton tekemä muistio.

Maakuntaohjelma valmisteltiin **laajassa yhteistyössä** ja vuorovaikutuksessa kuntien, valtion viranomaisten, kehittämistyöhön osallistuvien yhteisöjen ja järjestöjen sekä muiden asiantuntijoiden kanssa. Ohjelman sisältöä ja maakunnan kehittämistä ovat seminaareissa pohtineet yhteistyötahojen edustajat sekä maakuntavaltuuston, maakuntahallituksen ja maakunnan yhteistyöryhmän jäsenet. Ohjelmaluonnos on ollut myös kansalaisten nähtävänä ja kommentoitavana Keski-Suomen Internet-sivuilla.

Maakuntaohjelman valmisteluun osallistunut toimiston valmisteluryhmä on itsearvioinut toimenpite-esitysten ja tavoitteiden vaikutuksia. **Maakunnallinen ympäristö- ja tasa-arvovaikutusten työryhmä** (yva-ryhmä), jossa on edustettuina eri alojen asiantuntijoita Keski-Suomen museosta (1), Jyväskylän yliopistosta (2), Keski-Suomen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksesta (3), Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintoviraston (1), Keski-Suomen metsäkeskuksesta (1), Suomen luonnonsuojeluliiton Keski-Suon piiristä (1), Keski-Suomen Nytkis:stä (1) ja Keski-Suomen liitosta (2), oli keskeisesti mukana vaikutusten arviointiprosessissa. Yva-ryhmä on antanut palautetta OAS:n ja ohjelman sisällöstä toimiston valmisteluryhmälle. Lisäksi yva-ryhmä on käsitellyt viranomaisilta ja yleisöltä saatua palautetta, arvioinut vaikutusten merkittävyyttä sekä tukenut asiantuntijuudellaan ympäristövaikutusten arvioinnin valmistelua. Ympäristöselostuksen sisällöstä ja valmistelusta on vastannut Keski-Suomen liiton toimisto. Ympäristöselostuksen laadintaa on ohjannut yva-ryhmä. Yva-ryhmä käsitteli maakuntaohjelmaa ja ympäristöselostusta viidessä kokouksessaan.

Työssä arvioitiin SOVA-lain 2 §:n mukaisesti **sosiaalisia ja ekologisia sekä yhdyskuntarakenteellisia ja kulttuurisia vaikutuksia**. Lisäksi arvioitiin **aluetaloudellisia ja tasa-arvovaikutuksia**. Vaikutusten tunnistamisen helpottamiseksi ja arviointityön systematisoimiseksi arvioinnin pohjana käytettiin vaikutuslistaa, joka on selostuksen liitteenä 2. Vertailukohtana oli kehitys, jos ohjelmaa ei toteuteta (0-vaihtoehto). Maakuntaohjelman laaja-alaisuuden ja yleispiirteisyyden takia vaikutuksia arvioidaan ja kuvataan suhteellisen yleisellä tasolla. Kehittämialueiden ja prosessien ympäristöön kohdistuvat vaikutukset tarkentuvat ja konkretisoituvat maakuntaohjelmaa toteuttavissa hankkeissa. Maakuntaohjelman kaltaisessa kehittämissasiakirjassa on vaikea muodostaa erillisiä vaihtoehtoja, minkä takia vaikutusten arvioinnissa ei tarkasteltu varsinaisia erillisiä vaihtoehtoja.

Maakuntahallitus hyväksyi maakuntaohjelman ja ympäristöselostuksen luonnokset 15.4.2010. Luonnokset asetettiin **nähtäville ja niistä pyydettiin lausunnot**. Ohjelma- ja ympäristöselostusluonnokset pidettiin nähtävillä 30 päivän ajan. Ympäristöselostusta täydennettiin saadun palautteen perusteella ennen kuin ohjelma hyväksyttiin maakuntavaltuustossa 8.6.2010.

SOVA-lain mukaisen arviointiprosessin toteuttamisessa käytettiin hyväksi Etelä-Pohjanmaan, Pirkanmaan, Pohjanmaan, Päijät-Hämeen ja Keski-Suomen liittojen yhteisen maakuntaohjelmien SOVA-konsultointityön tuloksia. Vuonna 2006 valmistuneen konsultointityön tavoitteena oli sovittaa SOVA-lain edellyttämä arviointiprosessi osaksi kunkin maakunnan ohjelmavalmistelun käytäntöjä keskenään yhteismitallisella tavalla.

5. Merkittävimmät vaikutukset ja haitallisten vaikutusten ehkäisy

Ympäristövaikutusten arvioinnissa päähuomio kiinnitettiin maakuntaohjelman neljän keskeisen kehittämisalueen alla esitettyihin linjauksiin. Kehittämisaluekohtaisessa tarkastelussa vaikutuksia arvioitiin prosesseittain. Tarkastelua hankaloitti prosesseiden erilainen tarkkuustaso. Tulokset on esitetty taulukossa 1 ja lyhyesti sanallisesti. Vaikutusten arviointia koskeva jaottelu ja selitykset on esitetty liitteessä 2. Ohjelman kokonaisvaikutukset on johdettu kehittämisaluekohtaisesta tarkastelusta. Jos arviointiprosessin aikana todettiin, että maakuntaohjelmassa esitetyillä toimenpiteillä on todennäköisesti merkittäviä haitallisia ympäristövaikutuksia, toimenpiteitä pyrittiin muuttamaan ohjelman laadinnan aikana siten, että haitat voidaan ehkäistä, vähentää tai poistaa. Jos kuitenkin merkittäviä ympäristöhaittoja todennäköisesti aiheutuu, pyritään tarpeellisessa määrin esittämään toimenpiteitä tai antamaan ohjeistusta hanketasolle näiden haittojen vähentämiseksi tai poistamiseksi.

5.1 Kehittämisaluekohtainen tarkastelu

Menestyvä yritystoiminta -kehittämisalue vaikuttaa positiivisesti erityisesti aluetalouteen lisäämällä yritystoimintaa sekä luomalla uusia kasvualoja ja työpaikkoja. Elinkeinojen kehittämistyö luo yleistä hyvinvointia ja vähentää sosiaalisia ongelmia. Ekologisesti haitallisia vaikutuksia voi syntyä yritys- ja liiketoiminnan luonnonvarojen käytöstä ja toiminnasta aiheutuvista päästöistä. Uudistuvien energia-alojen kehittäminen edistää kestävästä kehitystä, mutta toiminnasta aiheutuvien ympäristövaikutusten hallinta vaatii panostusta.

Osaamisella menestykseen -kehittämisalueen merkittävät vaikutukset ovat positiivisia ja kohdistuvat selvimmin ihmisiin. Toimenpiteillä edistetään työvoiman osaamista ja työkykyä sekä työmarkkinoiden toimivuutta. Uudet osaamisalat vahvistavat maakunnan ympäristöosaamista ja -teknologiaa. Kulttuuri ja luovuus ovat osa kehittämistoimintaa ja monikulttuurisuus nähdään maakunnan voimavarana.

Hyvinvoiva kansalainen -kehittämisalueen toimenpiteillä, kuten terveydenhuollon ennaltaehkäisevillä toimilla, hyvinvointipalvelujen turvaamisella ja yhteisöllisyyden vahvistamisella, on merkittäviä positiivisia sosiaalisia vaikutuksia. Terveystieteiden edistämistoimet ja toimiva sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenne vähentävät myös sosiaali- ja terveystalouden kuluja. Lähipalveluiden ja seudullisten palveluiden tarjonnan turvaaminen sekä sähköisen asioinnin edistäminen tukevat tasapainoista aluerakennetta ja alueellista tasa-arvoa.

Vetovoimainen toimintaympäristö -kehittämisalueen vaikutukset ovat pääasiassa positiivisia. Liikenneinvestoinnit turvaavat maakunnan tasapainoisen aluerakenteen säilymisen lisäksi elinkeinoelämän kuljetusten toimivuutta. Vaihtoehtoisilla energiaratkaisuilla, raideliikenteen kehittämislä ja alue- ja yhdyskuntarakenteen tiivistämisellä hillitään ilmastonmuutosta. Toisaalta energiantuotantoon liittyvillä toimilla ja liikennehankkeiden toteuttamisella on haitallisia ympäristövaikutuksia mm. ilmastonmuutokseen, luonnon monimuotoisuuteen ja vesistöihin.

Taulukko 1. Kehittämisaalueiden vaikutukset prosesseittain

Kehittämisaalueet:	Vaikutukset:			
	Sosiaaliset	Ekologiset	Yhdyskunta- rakenteelliset ja kulttuuriset	Alueta- loudelliset
Menestyvä yritystoiminta	+	?	+	++
Elinkeinojen kehittämisen malli	+	-/+	+	++
Yrittäjyyden kehittäminen	+	?	+	+
Osaamisen vahvistaminen	+	0	0	+
Yritystoiminnan uudistaminen	+	0	+	++
Uudet kasvualat	?	?	?	++
Osaamisella menestykseen	++	0	+	+
Ennakointiosaaminen	+	0	+	+
Uudet osaamisalat	+	+	?	+
Työllisyys ja osaava työvoima	++	?	+	++
Kulttuuri ja luova talous	++	0	++	+
Hyvinvoiva kansalainen	++	0	+	+
Terveyden edistäminen	++	0	+	++
Hyvinvointipalvelujen saatavuus	++	0	+	+
Alan henkilöstön saatavuus	+	0	?	+
Eri sektoreiden yhteistyö	+	0	+	+
Yhteisöllisyys ja osallistumismahdollisuudet	++	0	+	+
Vetovoimainen toimintaympäristö	+	+	+	+
Liikennekohteet	+	-/+	+	++
Ympäristökohteet	+	++	+	+
Energia	0	-/+	+	++
Palvelurakenne	+	0	+	+
Virkistys	+	0	+	0
Yhdyskuntatekniikka	+	+	+	+
Ilmastomuutoksen hillintä	+	+	++	+
Merkkien selitys:				
Selvästi myönteisiä vaikutuksia	++			
Myönteisiä vaikutuksia	+			
Ei merkittäviä vaikutuksia	0			
Kielteisiä vaikutuksia	-			
Selvästi kielteisiä vaikutuksia	--			
Kielteisiä ja myönteisiä vaikutuksia	-/+			
Vaikutuksista ei tietoa / arviointi vaikeaa	?			

5.2 Ohjelman kokonaisvaikutukset

Sosiaaliset vaikutukset

Maakuntaohjelman toteuttamisen vaikutukset ihmisten terveyteen, viihtyvyyteen ja hyvinvointiin ovat pääosin myönteisiä. Maakunnan elinkeinoelämän vahvistuminen ja vientitulojen kasvaminen lisäävät yleistä hyvinvointia. Kansalaisten hyvinvoinnin ja terveyden ennaltaehkäisevän toiminnan sosiaaliset vaikutukset ovat positiivisia, mutta tehtävässä ei ole helppo onnistua. Asiakaslähtöisten palvelujen parantamisella, hyvinvointipalvelujen kehittämisellä ja sosiaali- ja terveystuollon henkilöstön saatavuuden turvaamisella helpotetaan arjessa jaksamista ja vastataan maakunnan väestön ikääntymisen aiheuttamaan haasteeseen. Maakunnallisen rekrytointi- ja koulutuskeskuksen vaikutavuus riippuu keskuksen organisoitumisen onnistumisesta.

Yhteisöllisyyden vahvistaminen on nostettu ohjelmassa keskeiseksi kansalaisten hyvinvoinnin edistäjäksi. Eri väestö- ja ikäryhmien osallistumismahdollisuuksien parantaminen ehkäisee eriarvoistumista sekä lisää tyytyväisyyttä ja yhteisvastuullisuutta. Toimivat työmarkkinat –ohjelman toteuttaminen, mm. nuorten kouluttautumisen ja työelämään sijoittumisen varmistaminen, ehkäisee syrjäytymistä. Kunnalliset ja yksityiset lähipalvelut, seudulliset palvelut sekä tieverkoston ja tietoliikenneyhteyksien parantaminen tukevat maakunnan alueellista tasa-arvoa. Kunta- ja palvelurakenteen muutostila voi luoda epävarmuutta varsinkin maakunnan reuna-alueilla.

Joukkoliikenteen laatukäytävien palvelutason kehittäminen lisää erityisesti lapsiperheiden, nuorten ja ikäihmisten tasa-arvoista liikkumista. Tieliikenteen investoinnit parantavat liikenneturvallisuutta. Kulttuurin ja luovuuden kehittämiseen sekä ympäristön hyvään tilaan panostaminen lisäävät virikkeellisyyttä ja maakunnan vetovoimaisuutta. Virkistystoimilla olisi suuri merkitys kansalaisten hyvinvoinnille ja maakunnan vetovoimaisuudelle, mutta virkistykseen rooli jää ohjelmassa vähäiseksi.

Ekologiset ja ympäristönsuojelulliset vaikutukset

Ohjelmassa on nostettu esiin ilmastonmuutos, joka on yksi maakunnan merkittävimmistä ympäristöhaasteista. Ohjelmakaudella ilmastonmuutosta hillitään tiivistämällä yhdyskuntarakennetta, lisäämällä uusiutuvien energialähteiden käyttöä parantamalla energiatehokkuutta ja kehittämällä rai-deliikennettä osana muuta joukkoliikennettä. Riippuvuutta henkilöautoilusta vähennetään myös laajentamalla kevyen liikenteen verkostoa. Maakunnan energiaomavaraisuus nojaa suurelta osin turvevarojen hyödyntämiseen, jonka ilmastovaikutukset ovat tutkimusten mukaan verrattavissa ki-vihiileen. Myöskään ohjelman lukuisat tieliikenneinvestoinnit eivät tue kestävästä ilmastopolitiikkaa. Haittoja voidaan ehkäistä turvetuotannon sijaintiohjauksella sekä liikenteen sujuvuutta parantamalla ja liikennejärjestelmäsuunnitelman neliporrasajattelulla. Biodiesellaitoksen keskeisimmät ympäris-tövaikutukset aiheutuvat raaka-aineiden ja tuotteiden kuljetuksesta johtuvan liikenteen lisääntymi-sestä, laitoksen päästöistä ilmaan ja veteen sekä jätemäärän (tuhka) lisääntymisestä. Tuotteiden käyttäminen liikenteen polttoaineena vähentää liikenteen hiilidioksidipäästöjä. Biohajoavista jätteis-tä tuotetun biokaasun hyödyntäminen sekä jätteenpolto vähentävät jätteiden kaatopaikkasijoitusta ja siitä aiheutuvia kasvihuonepääsystä, mikä on alueellisen ja valtakunnallisen jätestrategian tavoit-teiden mukaista. Samalla vähennetään raaka-aineiden ja energian kulutusta. Ympäristöteknologiaa voidaan hyödyntää kotimaisen ja ympäristöystävällisen energian käytön lisäämisessä sekä päästöjen vähentämisessä.

Luonnon monimuotoisuuden turvaamiseen ja vesistöjen tilan parantamiseen pyritään luonto- ja kulttuurikohteiden hoito- ja kunnostustoimilla sekä esim. Saarijärven reitin TASO-hankkeella, jolla on valtakunnallista merkitystä. TASO-hanke tuo uutta tietoa ja menetelmiä turvetuotannon ja met-sätalouden vesiensuojeluongelmien hallintaan. Menetelmien käyttöönotto vähentää vesistökuormi-tusta ja -vaikutuksia. Ohjelmakauden toimet eivät pysäytä monimuotoisuuden köyhtymistä, ja toi-saalta luonnonvarojen hyödyntäminen (mm. turvetuotanto) ja liikennekohteet heikentävät luonnon monimuotoisuutta. Myös yritystoiminta saattaa vähentää monimuotoisuutta ja pilata ympäristöä. Haittoja voidaan vähentää yhteen sovittavalla yksityiskohtaisemmalla suunnittelulla ja lupamenette-lyllä sekä yrittäjäkasvatukseen sisällytettävällä ohjauksella ja ympäristökoulutuksella.

Yhdyskuntarakenteelliset ja kulttuuriset vaikutukset

Kehittyvät elinkeinot ja yrittäjyys luovat perusrakenteen maakunnan alue- ja yhdyskuntarakenteelle. Myös laadukkaan perusopetuksen ja oppimisympäristöjen kehittäminen ja sijoittuminen vaikuttaa aluerakenteeseen. Kunnalliset ja yksityiset lähipalvelut ja seudulliset palvelut sekä nopeiden tieto-

liikenneyhteyksien turvaaminen ja tieliikenteen investoinnit tukevat maakunnan tasapainoista alue- ja yhdyskuntarakennetta. Tiestön tason parantaminen ja liikennejärjestelyjen kehittäminen voivat merkittävien positiivisten vaikutusten lisäksi hajauttaa yhdyskuntarakennetta. Kulttuuri tunnistetaan maakuntaohjelman kaikissa kehittämistoimissa läpäisevänä teemana, mutta vaarana on, ettei asia konkretisoidu. Monikulttuurisuus nähdään voimavarana. Kulttuurin kehittämistoimilla ja kulttuuriympäristökohteiden säilyttämisellä on positiivisia vaikutuksia paikallisidentiteettiin ja kulttuuriperinnön säilymiseen. Uusiutuvien ja hitaasti uusiutuvien energialähteiden käyttö parantaa energiahuollon omavaraisuutta ja vähentää fossiilisten polttoaineiden käyttöä.

Aluetaloudelliset vaikutukset

Maakuntaohjelman keskeisenä tavoitteena on elinkeinoelämän kilpailukyvyyn turvaaminen. Kaikkien kehittämisalueiden tavoitteisiin sisältyy kaupallisuuden ja elinkeinoelämän näkökulma, minkä merkitys korostuu nykyisessä työllisyys- ja taloustilanteessa. Maakunnan omiin tarpeisiin ja vahvuuksiin pohjautuvan ohjelman taloudelliset kokonaisvaikutukset ovat merkittäviä ja positiivisia. Maakunnan perustoimialojen kilpailukykyä parannetaan ja synnytetään uusia kasvualoja. Lisäksi panostetaan yrittäjyyskasvatukseen ja –neuvontaan. Ennakointiosaamisella pystytään vastaamaan työmarkkinoiden koulutus- ja osaamistarpeisiin, mikä turvaa osaavien työntekijöiden saatavuuden ja vahvistaa maakunnan kilpailukykyä. Myös yritysten hakeutuminen kansainvälisille markkinoille avaa mahdollisuuden taloudelliselle kasvulle.

Maakuntaan parhaiten soveltuvan kuntarakenteen ja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen toteutuminen sekä terveyttä edistävät ennaltaehkäisevät toimet tuovat säästöjä kuntataloudelle. Osaamisen vahvistaminen lisää pk-yritysten erikoistumismahdollisuuksia ja kilpailukykyä. Tehokaiden tie- ja ratakuljetusten turvaaminen on tärkeää Keski-Suomen elinkeinoelämälle. Biodieselaitoksen sijoittumisella Äänekoskelle olisi merkittävä työllistävä vaikutus pohjoiselle Keski-Suomelle. Kulttuuripalveluiden ja luovan alan yrittäjyyden kautta syntyvillä työpaikoilla olisi merkitystä erityisesti maaseudulla. Kulttuurisilla sisällöillä vahvistetaan myös muita elinkeinoja, esim. matkailua ja hyvinvointialaa.

6. Seuranta

Maakuntaohjelman vaikutuksia seurataan pääasiassa hanketason (hanke-yvat) ja vuosittain tehtävän ohjelman toteuttamissuunnitelman ympäristövaikutusten arviointien kautta. Seurannassa käytetään hyväksi maakunnassa jo käytössä olevia ympäristöindikaattoreita. Ennen seuraavaa maakuntaohjelmakierrosta (4 vuotta) kootaan perustiedot maakunnan ympäristön tilasta sekä tehdään tarvittavat analyysit ja johtopäätökset. Seurantaan osallistuu maakunnallinen ympäristö- ja tasa-arvovaikutusten työryhmä (yva-ryhmä).

7. Yhteenveto

Maakuntaohjelma on SOVA-lain (200/2005) mukainen ympäristöarviointia edellyttävä ohjelma, jonka toteuttamisen todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset tulee selvittää. Arviointiprosessin kuvaus ja arvio ohjelman toteuttamisen ympäristövaikutuksista esitetään ympäristöselostuksessa.

Keski-Suomen pinta- ja pohjavedet ovat pääosin varsin hyvälaatuisia, eikä ilmanlaadullisia ongelmia esiinny suurimpia taajamia lukuun ottamatta. Maakunnan luonnon monimuotoisuuden perusta-

na ovat laaja-alaiset metsäalueet sekä niitä halkovat suo- ja vesistöalueet. Jätehuolto on kehittynyt ja tehostunut jätehuoltoyhteistyön kautta. Maakunnan merkittävimmät ympäristöhaasteet liittyvät ilmastomuutoksen hidastamiseen, luonnon monimuotoisuuden säilyttämiseen, vesistöjen rehevöitymisen vähentämiseen ja kulttuuriympäristön arvokkaimpien osien säilyttämiseen.

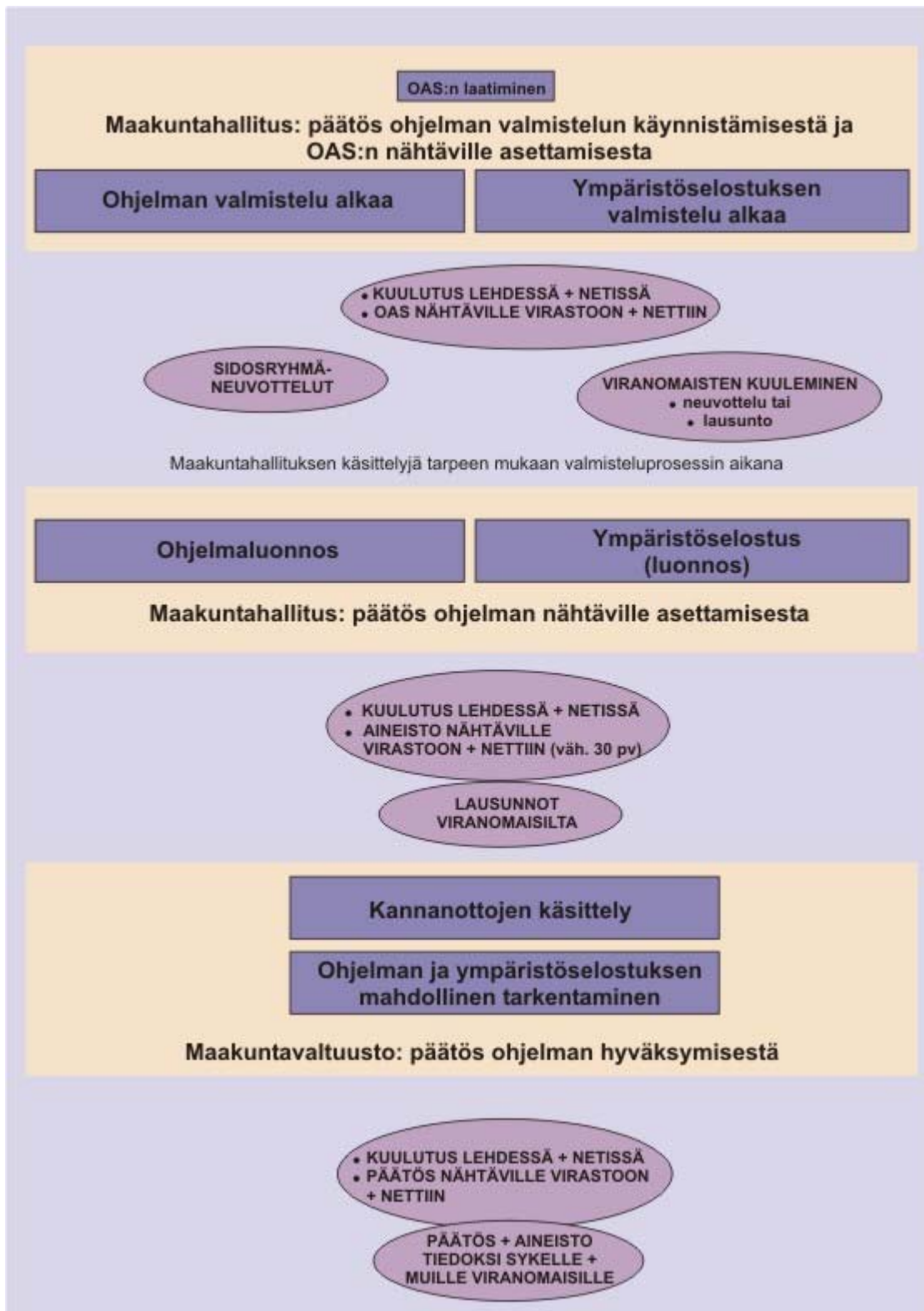
Ympäristöarviointi yhdistettiin tiiviisti maakuntaohjelman laadintaprosessiin. Maakunnallinen yvoryhmä oli keskeisesti mukana vaikutusten arviointiprosessissa. Työssä arvioitiin SOVA-lain mukaisesti sosiaalisia ja ekologisia sekä yhdyskuntarakenteellisia ja kulttuurisia vaikutuksia. Lisäksi arviointiin aluetaloudellisia ja tasa-arvovaikutuksia.

Maakuntaohjelman vaikutukset ihmisten terveyteen, viihtyvyyteen ja hyvinvointiin ovat pääosin myönteisiä. Asiakaslähtöisten palvelujen parantamisella ja hyvinvointipalvelujen kehittämällä helpotetaan arjessa jaksamista ja vastataan maakunnan väestön ikääntymishaasteeseen. Myös yhteisöllisyyden vahvistaminen edistää hyvinvointia. Toimivat työmarkkinat –ohjelman toteuttamisella ehkäistään mm. nuorten syrjäytymistä. Lähipalvelut ja seudulliset palvelut sekä tie- ja tietoliikenneyhteydet tukevat alueellista tasa-arvoa.

Ilmastonmuutos on yksi maakunnan merkittävimmistä ympäristöhaasteista, jota hillitään tiivistämällä yhdyskuntarakennetta, lisäämällä uusiutuvien energialähteiden käyttöä, parantamalla energiatehokkuutta ja kehittämällä raideliikennettä. Negatiivisesti ilmastonmuutoksen hillintään vaikuttavat turvevarojen hyödyntäminen ja tieliikennehankkeet. Maakuntaohjelman toimet eivät pysäytä luonnon monimuotoisuuden köyhtymistä, mutta luonto- ja kulttuurikohteiden hoito- ja kunnostustoimilla säilytetään monimuotoisuutta. TASO-hankkeella vähennetään turvetuotannon ja metsätalouden vesistökuormitusta ja -vaikutuksia. Ympäristöteknologiaa voidaan hyödyntää ympäristöystävällisen energian käytön lisäämisessä ja päästöjen vähentämisessä.

Ohjelman toimenpiteillä tuetaan maakunnan monikeskuksista ja tasapainoista alue- ja yhdyskuntarakennetta. Kulttuurin kehittämistoimilla ja kulttuuriympäristökohteiden hoidolla on positiivisia vaikutuksia paikallisidentiteettiin. Ohjelman keskeisenä tavoitteena on maakunnan elinkeinoelämän kilpailukyvyyn turvaaminen, minkä takia ohjelmalla on merkittäviä positiivisia taloudellisia vaikutuksia.

Liite 1. Maakuntaohjelman ja SOVA-lain mukaisen ympäristöarvioinnin laatimisprosessi

Liite 2. Vaikutuslista

KESKI-SUOMEN MAAKUNTAOHJELMA 2011-14

Vaikutusten arviointi

MAO-ryhmä / sihteeri: _____

Sanallinen arvio ohjelmassa esitettävien kehittämistoimien positiivisista ja negatiivisista vaikutuksista, jotka voivat olla välittömiä tai välillisiä

Sosiaaliset vaikutukset

- terveys
- palvelut
- tasa-arvo
- koulutus
- erityiset väestöryhmät (lapset, vanhukset, ulkomaalaiset)
- asumisviihtyisyys
- virkistysmahdollisuudet
- yhteisöllisyys
- virikkeellisyys
- turvallisuus
- väestön määrä
- sosiaaliset ongelmat

Ekologiset vaikutukset

- eliölajeihin
- maaperään
- kasvillisuuteen
- uusiutuvat luonnonvarat
- luontotyypeihin
- vesistöihin
- kuormitukseen/päästöihin
- uusiutumattomat luonnonvarat
- alueiden luonnontilaisuuteen
- ilmaan
- luonnonvarojen käyttöön
- luonnonvarojen riittävyyteen

Yhdyskuntarakenteelliset ja kulttuuriset vaikutukset

- aluerakenne
- liikennejärjestelmät
- energiahuolto
- taajama-/kaupunkikuva
- paikallinen identiteetti
- yhdyskuntarakenne
- rata- / tieliikenne
- vesihuolto
- kulttuuriympäristöt / -perintö
- energian kulutus
- rakennuskanta
- kevytliikenne
- jätteiden määrä
- maisema-alueet

Taloudelliset vaikutukset

- työpaikat / työllisyys
- elinkeinojen toimintaedellytykset
- kustannusvaikutukset